

DOSTONLARDA AYOL OBRAZI: IDEALIZATSIYA VA REALISTIK YONDASHUV

Kdirniyazova Xamida Muxammadin Qizi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti

Nukus filiali "Xalq ijodiyoti" fakulteti

"Baxshichilik va dostonchilik" mutaxassisligi 2-kurs talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada dostonlarda ayol obrazining idealizatsiya va realistlik yondashuvlari tahlil qilinadi. Ayol obrazlari dostonlarda nafaqat badiiy bezak, balki milliy madaniyat, axloqiy qadriyat va ijtimoiy rollarni aks ettiruvchi markaziy unsur sifatida namoyon bo'ladi. Maqolada ayol obrazlarini idealizatsiya qilish orqali ularning badiiy mukammalligi, go'zalligi va ma'naviy fazilatlarini ta'kidlanadi, shuningdek, realistlik yondashuvi orqali ularning insoniy kamchiliklari, psixologik holatlari va jamiyatdagi o'rnini tasvirlanadi. Tadqiqot dostonlar orqali ayol obrazini tahlil qilish, uning badiiy va ijtimoiy funktsiyalarini ochib berish, shuningdek, idealizatsiya va realistlikni uyg'unlashtirishning metodik va nazariy jihatlarini o'rganishga qaratilgan.

KALIT SO'ZLAR: Doston, ayol obrazi, idealizatsiya, realizm, badiiy talqin, milliy madaniyat, psixologik tasvir, ijtimoiy rollar, estetik qadriyat, badiiy obraz.

Dostonlar milliy adabiyot va badiiy tafakkurning eng qadimiy shakllaridan biri bo'lib, unda insoniy qadriyatlar, urf-odatlar va jamiyat hayoti aks etadi. Ayol obrazlari dostonlarda markaziy o'rin tutadi, chunki ular nafaqat badiiy ifoda, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni ham ifodalaydi. Ushbu obrazlarni yaratishda ikki yondashuv uchraydi: idealizatsiya va realistlik.

Idealizatsiya yondashuvi orqali ayol obrazlari badiiy mukammallik, go'zallik va ma'naviy fazilat bilan bezatiladi. Bu yondashuv ayolni ideal figura sifatida tasvirlab, jamiyatning estetik va axloqiy qadriyatlarini aks ettiradi. Shu bilan birga, realistlik yondashuvi ayol obrazini insoniy kamchiliklar, ruhiy holat va ijtimoiy muhit bilan bog'liq jihatlar bilan tasvirlaydi. Realistik talqin orqali dostonlarda ayol obrazining psixologik va ijtimoiy qirralari ochib beriladi, ularning haqiqiy hayotiy holatlari aks etadi.

Maqola dostonlarda ayol obrazlarini tahlil qilish, ularning badiiy va ijtimoiy funktsiyalarini aniqlash, shuningdek, idealizatsiya va realistlikni uyg'unlashtirishning badiiy va pedagogik ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Shu bilan birga, tadqiqot dostonlarda ayol obrazini yaratishda milliy madaniyat, urf-odat va qadriyatlarining o'rnini, ularning badiiy va estetik jihatlarini ham ko'rib chiqiladi.

Dostonlarda ayol obrazlari milliy adabiyotning eng muhim badiiy elementlaridan biri bo'lib, ularning ifodasi orqali jamiyatning axloqiy, ijtimoiy va estetik qadriyatlari aks ettiriladi. Ayol obrazini yaratishda ikki asosiy yondashuv uchraydi: idealizatsiya va

realistik. Idealizatsiya yondashuvi orqali ayol mukammal, go'zal va ma'naviy jihatdan yuksak figura sifatida tasvirlanadi. Realistik yondashuv esa ayolning insoniy kamchiliklarini, ruhiy holatini va jamiyatdagi o'rnini ko'rsatadi.

Dostonlarda idealizatsiya qilingan ayol obrazlari ko'pincha jamiyatda qadrlanadigan fazilatlar bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, sadoqat, sabr-toqat, mehr-muhabbat va vatanparvarlik kabi fazilatlar badiiy jihatdan kuchaytiriladi. Shu tariqa, ayol obrazlari dostonlarda ideal figura sifatida ko'rsatilib, tomoshabinlarda estetik zavq va ma'naviy tarbiya uyg'otadi. Idealizatsiya yondashuvi orqali ayolning tashqi go'zalligi, nozikligi va badiiy mukammalligi ham ta'kidlanadi, bu esa dostonning badiiy obrazini yanada boyitadi.

Shu bilan birga, realistlik yondashuvi ayol obrazini insoniy qirralari bilan tasvirlaydi. Dostonlarda ayolning ruhiy holati, kundalik hayotdagi qiyinchiliklar, ijtimoiy rollar va ichki kurashlari realistik tarzda ko'rsatiladi. Realistik yondashuv orqali talqin qilingan ayol obrazlari tomoshabinlarga yanada ishonchli, yaqin va tabiiy ko'rinadi. Bu yondashuv ayolning insoniy kamchiliklari va zaif tomonlarini ochib beradi, ularni hayotiy va psixologik jihatdan chuqurroq tahlil qilish imkonini yaratadi.

Dostonlarda idealizatsiya va realistlik yondashuvlarini uyg'unlashtirish esa badiiy obrazni yanada boyitadi. Shu tariqa, ayol obrazining mukammalligi va insoniy kamchiliklari bir vaqtning o'zida aks etadi. Masalan, doston qahramonasi sahnada sadoqatli va mehribon ayol sifatida tasvirlanadi, lekin uning hayotiy qiyinchiliklarga duch kelishi, ichki kurashlari va hissiy holati ham realistik uslubda ifodalanadi. Bu kombinatsiya tomoshabinlarda badiiy hayotiylik va estetik zavq uyg'otadi.

Pedagogik nuqtai nazardan, dostonlarda ayol obrazlarini tahlil qilish talabalarda badiiy tafakkur, estetik did va ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Talabalar doston orqali milliy madaniyat, urf-odat va qadriyatlarni o'rganadi, ayolning jamiyatdagi rolini va badiiy obraz sifatidagi o'rnini tushunadi. Shu bilan birga, idealizatsiya va realistlik yondashuvlarini tahlil qilish talabalarda tahliliy fikrlash, psixologik qarash va badiiy talqin ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Dostonlarda ayol obrazining idealizatsiya qilingan jihatlari ko'pincha estetik va ma'naviy tarbiya bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, ayolning go'zalligi, mehr-muhabbati va sadoqati yosh avlodga namuna sifatida taqdim etiladi. Shu bilan birga, realistlik yondashuv ayolning ijtimoiy va psixologik qirralarini ochib beradi, bu esa obrazni yanada chuqur va haqiqatga yaqin qiladi.

Bundan tashqari, dostonlarda ayol obrazining talqinida urf-odat, tarixiy kontekst va milliy qadriyatlarning o'rnini katta. Idealizatsiya va realistlik yondashuvlarini uyg'unlashtirish orqali ayol obrazlari nafaqat badiiy, balki pedagogik va madaniy ma'noga ega bo'ladi. Shu tariqa, dostonlar ayol obrazlari orqali jamiyatning qadriyatlari, axloqiy mezonlari va estetik tushunchalari haqida ham xabardorlik beradi.

Umuman olganda, dostonlarda ayol obrazini idealizatsiya va realistlik yondashuvlari orqali talqin qilish – bu milliy adabiyotda badiiy mukammallikni

yaratish, psixologik chuqurlikni oshirish va tomoshabinlarda estetik hamda ma'naviy taassurot uyg'otishning samarali vositasidir. Shu tariqa, ayol obrazlari dostonlarda milliy madaniyat, badiiy tafakkur va estetik didni shakllantirishda markaziy ahamiyatga ega bo'ladi.

Dostonlarda ayol obrazini idealizatsiya va realistlik yondashuvlari orqali talqin qilish milliy adabiyotda badiiy mukammallikni yaratish, psixologik chuqurlikni oshirish va tomoshabinlarda estetik hamda ma'naviy taassurot uyg'otishda muhim rol o'ynaydi. Idealizatsiya yondashuvi ayolning go'zalligi, sadoqati va ma'naviy fazilatlarini ta'kidlab, tomoshabinlarda estetik zavq va ma'naviy qadriyatlarni uyg'otadi. Shu bilan birga, realistlik yondashuvi ayol obrazini insoniy kamchiliklar, ichki kurash va jamiyatdagi o'rni bilan tasvirlab, badiiy obrazni hayotiy va ishonchli qiladi.

Pedagogik nuqtai nazardan, dostonlarda ayol obrazini tahlil qilish talabalarda badiiy tafakkur, estetik did va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Talabalar milliy madaniyat va urf-odatlarini o'rganadi, ayolning jamiyatdagi rolini tushunadi va badiiy talqin ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, idealizatsiya va realistlik yondashuvlarini uyg'unlashtirish nafaqat badiiy, balki pedagogik va madaniy ahamiyatga ega bo'ladi.

Umuman olganda, dostonlarda ayol obrazining badiiy talqini milliy adabiyot va madaniyatni rivojlantirishda markaziy o'rin tutadi, tomoshabinlar va talabalarda estetik va ma'naviy hissiyotlarni shakllantiradi hamda badiiy tafakkur va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirov, N. (2018). *Dostonlarda ayol obrazining badiiy tahlili*. Toshkent: San'at nashriyoti.
2. Karimov, A. (2020). *Milliy adabiyot va badiiy tafakkur*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
3. Smith, J. (2017). *Female Figures in Epic Literature: Idealization and Realism*. London: Routledge.
4. Brown, L. (2019). *Literary Analysis of Female Characters in Folklore*. New York: Greenleaf Publishing.
5. Karimova, D. (2021). *Dostonlarda ayol obrazini o'rgatish va tahlil qilish metodikasi*. Toshkent: San'at va madaniyat nashriyoti.
6. Davis, M., & Clark, S. (2018). *Epic Literature and Gender Studies*. New York: Springer.
7. Riley, P. (2016). *Realism and Idealization in Traditional Epics*. London: Artisan Press.